

УДК 792.7-028.16

Юрій Пономаренко

РОЗВИТОК СТЕНДАПУ ЯК НОВІТНЬОЇ ФОРМИ РОЗМОВНОГО ЖАНРУ ТА ЙОГО МІСЦЕ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ЕСТРАДІ

У статті визначено поняття “стендап”, розглянуто історію виникнення, становлення та сучасний стан форми, оцінено роль стендапу в системі вітчизняного сценічного мистецтва. Проаналізовано творчість засновників стендапу, їх внесок у розвиток даної форми, визначено основні види і напрямки стендапу. Висвітлено характерні особливості та виразні засоби, притаманні цій формі, охарактеризовано сучасний стан стендап-програм у вітчизняному сценічному просторі й перспективи їх розвитку.

Ключові слова: *стендап, розмовний жанр, види, напрями стендапу, естрадне мистецтво.*

Юрій Пономаренко

РАЗВИТИЕ СТЕНДАПА КАК НОВЕЙШЕЙ ФОРМЫ РАЗГОВОРНОГО ЖАНРА И ЕГО МЕСТО В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ЭСТРАДЕ

В статье определено понятие “стендап”, рассмотрена история возникновения, становления и современное состояние формы, оценена роль стендапа в системе отечественного сценического искусства. Проанализировано творчество основателей стендапа, их вклад в развитие данной формы, определены основные виды и направления стендапа. Освещены характерные особенности и выразительные средства, присущие этой форме, охарактеризовано современное состояние стендап-программ в отечественном сценическом пространстве и перспективы их развития.

Ключевые слова: *стендап, разговорный жанр, виды, направления стендапа, эстрадное искусство.*

Yuriy Ponomarenko

DEVELOPMENT OF STAND-UP AS A NEWEST FORM OF CONVERSATIONAL GENRE AND ITS PLACE OF THE NATIONAL VARIETY ART

The article is devoted to the consideration of development of stand-up as a newest form of conversational genre and its place of the national variety art. For today, this form takes the leading place in the system of stage pop genres. Stand-up is gaining in popularity, gathering millions of viewers around the world, because it reveals topical, acute-social, close-up viewers, themes.

Despite the great popularity of the form, in Ukraine there is a problem of the absence of comprehensive scientific researching, which would summarize all previous experience of the existence of the form: the history of origin, formation; analyzed the current state and prospects of development; the contribution of founders to the development of the genre was evaluated. The main features, expressive means and techniques inherent in this genre were highlighted. That is why, for solving this problem, the following key aspects are explored.

Considering the history of the origin and formation of the stand-up, it can be argued that throughout its existence, this form has endured many difficulties in the path of its development. Toward the roots of the Greek Parrhizia, about 400 BC. e., later born in musical halls in England and arriving in the United States, with artists vaudeville, stand-up moved to the scenes of comedy clubs and clubs for workers, where the performances of comic actors were constantly subjected to strict censorship.

Speaking about the main characteristic features of the stand-up, it should be noted the presence of interactivity (interaction with the audience), improvisation, fashion on bright costumes, the presence of a big amount of soft jokes built on the intellectual game of words, interesting stories and sophisticated subjects, and dirty, which often pass all moral and ethical boundaries.

Analyzing the arts of the founders of the stand-up, emphasizes their enormous contribution, thanks to which this form was constantly developed, improved, acquired new stage techniques and methods. In the process of bold experiments in the next generations of stand-up comedians, new formats and styles of performance were created. Among the most famous types of stand-up should be noted: a holistic monologue, an "in one line" – a set of short jokes, an improvisation or an original approach (musical or visual stenpad).

Describing the current state of the stand-up programs in the national space, it should be noted that today on the pop and in the television space there are many humorous shows, shows, pop shows, in which the stand-up is an integral part of the stage action. Almost every entertaining institution has stand-up parties. In different cities of the country it is traditional to hold solo stand-up concerts with young comedians.

Considering the masters of the stand-up among the Ukrainian commissars, it is worth first of all to note the performances of its founders: Verka Serdyuchka, Uncle Zhora, Sergey Prytula, Andriy Molochny, Valery Zhidkov and others. As for the younger generation of stand-up comedians, the performances of such performers are impressive: Bekir Mamediev, Yuri Gromovy, Svyat Marchenko (Mamahohatala), Andriy Kolmachevsky (Winner of the League of Laughs as part of the team "Two Captains-1955"), Volodymyr Kovtsun "Vladzo" ("Varyaty"), Natalia Garipova (winner of the "Launch comic" projects), etc.

Key words: *stand-up, conversational genre, types, directions of the stand-up, variety art.*

У системі сценічних естрадних жанрів чільне місце займає стендап. Це – гумористичні номери розмовного жанру, головними характерними особливостями яких є наявність великої кількості інтерактиву, яскраві костюми та присутність як м'яких жартів, що можуть бути побудовані на інтелектуальній грі слів, цікавих історіях і витончених сюжетах, так і брудних, які нерідко переходять морально-етичні межі, примушуючи глядача до дуже різних оцінок. Стендап як новітня форма розмовного жанру на естраді дедалі більше поширюється, збираючи мільйони глядачів у всьому світі, адже в ньому завжди розкриваються актуальні, гостро-соціальні, близькі глядачеві теми. Сьогодні у телевізійному просторі можна спостерігати безліч гумористичних передач, шоу, естрадних концертів, в яких стендап є невід'ємною складовою сценічного дійства.

Однак, незважаючи на зростаючу популярність, у сучасному вітчизняному просторі нема комплексних наукових досліджень, що узагальнювали б увесь досвід використання цієї форми, а саме: історію виникнення, становлення; аналізування сучасного стану та перспектив розвитку; оцінювали вклад засновників у розвиток жанру; висвітлювали основні характерні особливості, виразні засоби та прийоми, притаманні цьому жанру. Тому актуально дослідити ці ключові аспекти стендапу як новітньої форми розмовного жанру на сучасній естраді, підкреслити значення стендапу в повсякденному житті суспільства, комплексно узагальнити попередній матеріал з даної теми і тим самим посприяти розвитку професіоналізму серед сучасних майстрів жанру та формуванню нового покоління артистів.

Оскільки комплексних системних досліджень даної форми нема, для розв'язання даної проблеми була використана інформація зі спеціалізованих електронних ресурсів, які є фактично першими інформативними джерелами у вітчизняному просторі, що узагальнюють історію виникнення, становлення, розвитку і характерні особливості стендапу. На культуротворчих аспектах стендапу як новітнього жанру естради наголошує В. Фішер [12], широкий аналіз різновидів естрадних жанрів та їх професійного синтезу в системі сценічних мистецтв здійснений у працях М. Мельник [6].

Мета статті – визначити поняття "стендап", розглянути історію виникнення, становлення та сучасний стан форми, оцінити роль стендапу як новітньої форми розмовного жанру в системі сценічних мистецтв; дослідити творчість засновників стендапу, їх внесок у

його розвиток, виявити основні види і напрями стендапу, виділити характерні особливості й виразні засоби даного сценічного жанру, охарактеризувати сучасний стан стендап-програм у вітчизняному сценічному просторі та визначити перспективи їх розвитку.

Нині у вітчизняному сценічному мистецтві провідну роль займає стендап. Це – гумористичні номери розмовного жанру, в яких артист безпосередньо спілкується напряму з глядачем. “Стендап” – запозичена з англійської мови назва розмовних жанрів, зокрема монологів. Для проведення стендапу потрібні спеціальні комедійні клуби (англ. Comedy club). Виступаючого називають зазвичай стендап-коміком, коміком або стендапером [12, с. 184].

До репертуару стендап-коміків входять, як правило, авторські монологи, короткі жарти, історії та імпровізація із залом. Стендап можуть виконувати коміки, які використовують у комедії музичні інструменти (музична комедія), черевомовлення, фокуси та інше. Стендап часто проводять у комедійних клубах, барах, пабах, звичайних клубах, театрах, будинках культури та інших місцях, призначених для виступу перед глядачами.

Історія стендапу бере початок від грецької Паррезії (400-ті рр. до н. е.), яку використовували послідовники кінізму і епікуреїзму для того, щоби без цензури розповідати про реальність [10].

Стендап як самостійна форма розмовного жанру зародився в британських мюзик-холах наприкінці XVIII – на початку XIX століть. Артисти виступали в мюзик-холах, звідки і пішла назва форми: мюзик-хол камеді. Крім коміків, там виступали співаки, танцюристи та інші артисти. Спочатку виступи коміків піддавали попередній цензурі з боку канцелярії лорда великого камергера Англії, а згодом Закон про театри 1968 року повністю скасував театральну цензуру [10].

Справжній розквіт британського стендапу припав на середину XX ст. і був безпосередньо пов’язаний з виникненням фестивалю “Fringe” – невід’ємною складовою Единбурзького фестивалю мистецтв. Виник у 1947 році як спонтанний і стихійний театральний рух, “Fringe” згодом перетворився на майданчик для вільного самовираження артистів, які виступають у найрізноманітніших театральних жанрах. Зокрема, поряд із драматичними постановками важливе місце у програмі фестивалю займали комедійні виступи. У другій половині XX ст. у Великобританії музичні помости (традиційні місця проведення стендапу) змінили клуби для робітників – розважальні заклади, в яких зазвичай грали в пул і снукер. Саме у цій атмосфері запалилися зірки Біллі Конноллі, співака і коміка Джаспера Керрота, а також Крейга Фергюсона, Едріена Едмондсона та ін. Усі ці форми сценічних мистецтв, які набули певної популярності серед широких верств населення, згодом були витіснені новими форматами розваг – кіно й телебаченням. Проте саме цей майданчик започаткував такі жанри, як стендап і скетч-шоу, надавши старт таким популярним у Об’єднаному королівстві комедійним персонажам, як Артур Аскей, Кен Додд, Макс Міллер та ін.

У США дана форма має свою історію. Засновники стендапу – артисти з водевілю Марк Твен і Норман Уїлкерсон. Стендап як нова форма потрапив у США в XIX ст. разом з кочівниками водевілю та цирковими виставами. Одним із засновників форми прийнято вважати відомого письменника Марка Твена, який виступав зі своїми комедійними монологами та фейлетонами перед публікою. Інші комедіанти тієї епохи часто користувалися відкритим плагіатом, виступали під різними іменами, будували вагому частину виступу на примітивних жартах, зображуючи стереотипи інших народів.

Також біля витоків американського стендапу були такі люди, як Ленні Брюс, Річард Прайор, Джордж Карлін, Білл Косбі, Вуді Аллен. Будучи класиками жанру, вони зазнали чимало труднощів, пов’язаних із правом виступати з певним матеріалом. Джордж Карлін з його комедійним номером “Сім лайок” потрапив під судовий розгляд у Верховному суді США [10].

Прорив у формі стендапу відбувся в Америці наприкінці 60-х – на початку 70-х років XX століття завдяки Ленні Брюсу – сатирику з витонченим гумором, хулігану та лихослову. Його неодноразово заарештовували за непристойність виступів. Цензура була нещадною до Денні Брюса і його матеріалу. На його концертах чергували поліцейські, які були готові схопити виконавця після першого вимовленого нецензурного слова. Однак він таки знайшов спосіб обійти заборони: згідно із законом Брюсу було заборонено вживати нецензурні слова,

перебуваючи на сцені, тому під час виступів він використовував мікрофон із довгим шнуром, що давало йому змогу час од часу виходити з клубу на вулицю і там говорити все, що було заборонено на сцені.

Не можна також забувати величезний внесок Енді Кауфмана, який використовував у виступах кілька альтер-его, які, по суті, не можна назвати стендапом у звичному розумінні поняття. Однак саме він є одним з першовідкривачів формату “Deadpan-комедії”, в якому комік навмисно залишався беземоційним, зберігаючи серйозний вигляд під час чергового жарту. Цим прийомом надалі користувався не один стендап-виконавець; варто згадати того ж Джиммі Кара або Стівена Райта. Розвиваючись, комедійні клуби Сан-Франциско і Нью-Йорка відчиняли свої двері для любителів неполіткоректного гумору, за який деяким навіть доводилося відповідати перед законом [10].

Згодом стало популярним нове покоління стендап-коміків: Едді Мерфі, Білл Хікс, Робін Вільямс, Крісс Рок і Луї Сі Кей, які сатиричними монологами розбивали стереотипи і змушували глядача задуматися над тим, що відбувається навколо [10]. Коміки вбирали у себе реалії навколишньої дійсності, жанр набував нових сценічних прийомів і методів, а в процесі сміливих експериментів з даною формою народжувалися абсолютно нові формати виступу [11]. У кожного з них свої особливості, переваги й арсенал виразних засобів. Серед найвідоміших видів стендапу треба відзначити: цілісний монолог, уанлайн (“в один рядок” – набір з коротких жартів), імпровізація або оригінальний підхід (музичний чи візуальний стендап). Інтернет-портал “Стендап середовище”, який є однією з найбільших сучасних інформативних баз, присвячених жанру стендап, наводить його обширну класифікацію:

За стилем виступу:

абсурдизм – комедія, побудована на абсолютно суперечливих, невідповідних й абсурдних жартах;

антигумор – альтернативна комедія, комедія для комедіантів;

жорсткий стендап – критичний гумор на межі огиди, відризи, гніву; найвідомішими представниками жорсткого стендапу є Дон Ріклз, Ред Фокс;

комедія спостережень – основний матеріал виступу – автобіографічний, а в житті більшості артистів вистачає відповідних історій на будь-який випадок. Часто темою для такої комедії є подорожі, а також побутові сценки і знайомі всім ситуації. Комедія спостережень набула такого поширення, що сама по собі стала предметом для жартів [11]. Найвідоміші представники: Джордж Карлін, Річард Прайор;

самоприниження – у даному стилі об’єктом насміхання та глузування виступає сам комік. Артист будує виступ на висміюванні своїх недоліків, безглуздості вчинків або положення, в якому він перебуває;

чорний гумор – використовують жарти про смерть, біль, втрати;

чистий стендап – використовують світлі образи, нема нецензурної лексики;

“уанлайн” – це короткі текстові жарти, ніяк не пов’язані темою між собою. “Уанлайн” складається з двох частин: короткий сетап (підготовка, створення очікування) і панчлайн (руйнування очікування, що виробляє комічний ефект). Найвідомішим прикладом даного стилю є комік Вуді Аллен, який одного разу зауважив, що після смерті залишить після себе тільки кілька відмінних “уанлайнерів”;

музичний стендап – комедійні пародії під молодецьку гру на банджо, гітарі й, навіть, оркестри на розігріві – найпопулярніші прийоми в арсеналі багатьох зірок стендапу. Найвідомішим представником музичного стендапу є Тім Мінчін, виступи якого вирізняються епатажністю, яскравістю, неординарністю;

комедія персонажів – актори створюють певний образ, подаючи його і вигадані події з його життя в гумористичному світлі. Найчастіше такі сценічні образи настільки популярні, що стають основними та єдиними у творчій кар’єрі виконавця, створюючи тим самим певні труднощі, а іноді це – своєрідний трамплін на шляху до слави. Найвідоміший представник комедії персонажів – Ел Мюррей, який виступає в образах власника паба, патріота та ксенофоба;

За тематикою: діти та сім’я, політика, расові відносини, релігія, шоу-бізнес;

За характером коміка: невротичний стендап, комедія ненависті; **”Deadpan”** – жарти розповідають із кам’яним обличчям, зримою байдужістю, що створює своєрідний комедійний ефект. Особливо популярний цей прийом у середовищі англійських коміків, які грають образи манірних і незворушних персонажів, – серед них Пітер Кук, Мілтон Джонс, Джек Ді, Ділан Моран і Джеймс Ентоні Патрік Карр, який є наочним прикладом того, наскільки глядачам імпонує подібний стиль [11]; **м’який стендап** – виступ побудований на інтелектуальній грі слів, витончених сюжетах, де нема брудних жартів та лихослів’я [1].

Головною характерною особливістю усіх видів стендапу є жарт, сатира, гумор. Як зазначив В. Фішер, “однією з найбільших цінностей особистості є прояв почуття гумору, тобто вміння побачити іноді майже непомітні смішні риси у поведінці людини, в її характері, мові, зовнішності. Цією дорогоцінною якістю, на жаль, володіють тільки унікальні люди. А професіоналам і любителям сценічного мистецтва вона необхідна як професійна майстерність. Гумор – поняття складне, багатозначне. В гуморі завжди закладені дружнє ставлення, оцінка, жарт, співчуття. Наявність у людини почуття гумору характеризує її як талановиту особистість у широкому сенсі слова” [12, с. 184].

Засновники інтернет-шоу про стендап “Біля мікрофона” – студія Brain ANT – виділили основні характерні особливості жанру, різноманіття сценічних прийомів та виразних засобів у стендапі. У величезній кількості комедійних персонажів, так чи інакше пов’язаних зі стендапом, нелегко знайти щось спільне. І все ж можна виділити кілька особливостей, притаманних більшості виконавців. Серед них – мода на яскраві сценічні образи і костюми, що є прямою спадщиною клоунського минулого. До того ж кожному комікові властиво вибирати неповторний, яскравий стиль, який легко запам’ятовується глядачеві, – незабутній червоний костюм Річарда Прайора і яскраві блискучі наряди Едді Мерфі заслужено вважають їх візитними картками.

Сама специфіка проведення стендап-концерту, безпосередня близькість публіки й андеграундна атмосфера сформували особливий попит на перевагу чорного і “блакитного” (“black comedy / blue comedy”) гумору в матеріалах більшості популярних виконавців. У підвалах застарілих барів не соромилися говорити на теми расизму і гомофобії, сексу і наркотиків. Можливо, подібна свобода й призвела до зростання популярності стендап уявлень, адже завжди те, що заборонено, – приваблює найбільше. Охочих послухати колючі, а часто і просто образливі монологи майстрів чорного гумору збиралося все більше й більше. Звичайно, були і винятки, прихильники м’якої комедії, базованої на інтелектуальній грі слів або витонченіших сюжетах.

Головною характерною особливістю стендапу прийнято вважати наявність великої кількості інтерактиву – взаємодії з аудиторією, за якої жарти народжуються зі спільних імпровізацій з аудиторією, будуються на живому спілкуванні або все тому ж висміюванні окремих гостей з аудиторії. Одним з найіменитіших майстрів імпровізації прийнято вважати Робіна Вільямса, популярність якого полягає у його неперевершеному вмінні складати “на ходу” короткі сценки згідно із заявками аудиторії. Такий формат настільки зацікавив аудиторію, що втілювався у виникненні багатьох спеціалізованих колективів і театрів імпровізації, які відчиняють свої двері поціновувачам гумору, котрий народжується безпосередньо на сцені. В іншому ж випадку кожен намагався створити особливий образ і метод подачі матеріалу, що змушує глядача постійно усміхатися. Так, деякі продовжували активно жестикулювати на сцені, використовуючи міміку і рухи тіла для створення смішних образів, які надовго запам’ятовувалися публіці. Серед майстрів фізичної комедії можна виділити величезну кількість комедійних виконавців, починаючи від генія німого кіно Чарлі Чапліна, й закінчуючи канонічними кривляннями Містера Біна і традиційним абсурдним гумором Бенні Хілла. Однак і в стендапі знайшлося місце для застосування цього стилю, особливо завдяки таланту Джима Керрі, а також ексцентричним виступам Def Comedy Jam Мартіна Лоуренса і Кріса Такера.

Ще однією характерною особливістю виступів ряду як британських, так і американських стендап коміків є наявність таких жартів, що нерідко переходять усі морально-етичні межі, змушуючи глядача відчувати дуже змішані почуття, в тому числі сором і провину за участь у цих заходах. Такий гумор прийнято називати “**cringe comedy**”, а жарти можуть бути як “уан-лайнами”, якими так любить відкривати свої шоу Луї Сі Кей і Боб Сагет, так і просто безглуздими історіями, як, наприклад, спогади Алана Партриджа про ганебні епізоди його шкільного дитинства” [11].

У сучасному світовому стендап-мистецтві є безліч талановитих стендап-коміків. Серед них можна виділити наступних, чиї виступи вражають індивідуальністю та оригінальністю: неординарний підпільно-інтелектуальний англійський комік Стюарт Лі створює яскраві стендап-видовища. Його можна віднести до числа “серйозних” коміків, які використовують гумор як спосіб розкриття серйозних проблем, на противагу “просто-комікам”, “розважальникам”. Його виступи вирізняються неквапливим темпом, що створює ілюзію імпровізації. Стюарт активно використовує “постіронію”, тобто іронію над іронією, іронія над собою [12].

Сучасний американський альтернативний стендап-комік Даг Стенхоул вражає неординарним гумором. Основні теми виступів – диктатура капіталу, медіа та суспільства споживання. Його гумор ґрунтується на соціальній критиці та цинічному зображенні життя.

Популярний англо-ірландець Ділан Моран виступає у стилі абсурдного гумору; в образі сентиментальної, меланхолійної людини нападпитуку. Концерти Ділана Морана – класична комедія спостережень. Але те, як химерно він вивертає звичні ситуації, які дикі порівняння придумує, виділяє його на тлі інших.

Виступи австралійського коміка Тіма Мінчіна вирізняються епатажністю, яскравістю, неординарністю. Сам Мінчін описує свою творчість як “смішне кабаре-шоу” й бачить себе насамперед музикантом і автором пісень, а не коміком; його пісні, за його словами, “так виходить, що веселять”. Він обґрунтував синтез музики і сатири в одному з інтерв’ю: “Я хороший музикант для коміка і хороший комік для музиканта, але якщо займатися чимось одним, не знаю, наскільки добре це вийде” [7].

Луї Сі Кей – головний американський комік другого десятиліття XXI століття. Перший значний успіх Луї пов’язаний з підкреслено чесними, часто непристойними, самозневажливими жартами про сімейне життя: батьківство, розлучення, сексуальне життя в шлюбі і т. д. Він практично ніколи не виходить за рамки комедії спостережень, але, демонструючи цінності та смисли, що стоять за будь-якою повсякденною ситуацією, виходить на майже екзистенціальний рівень буття [4]. Улюблений прийом коміка – шокувати глядача. Він зрозумів це після багатьох років посередніх виступів, коли вважав за краще відразу і ненависть, чим байдужість публіки. Він шокує, а потім змушує сміятися над цим. Луї Сі Кей розвіює будь-яку оману та висміює те, про що не прийнято говорити погано. Наприклад – маленькі діти. У Луї ростуть дві дочки і, навіть, коли старша була ще немовлям, він “підірвав” зал чесними й точними спостереженнями про неї, висловленими в дуже жорсткій формі [5].

Джиммі Карр – популярний англійський комік, найвідоміший як майстер мініатюр на образливій для більшості теми. Він гордовитий і незворушний, його стиль відрізняється від більшості коміків. Це не спостереження із життя, як у класичному стендапі, а вигадані ситуації, в яких Карр постає у найгірших ролях. Завдання коміка – шокувати глядача. Він не визнає ніяких рамок. Витончений британський гумор і бездоганно побудовані жарти роблять будь-який чорний жарт коміка смішим. Ця ж схема дає змогу Джиммі Карру уникати відповідальності за свої образи. Втім, далеко не завжди [3].

Сара Міллікан – із другої половини першого десятиліття XXI ст. – найпопулярніша жінка-комік Великобританії. Поєднує в собі образи сучасної міської жительки, феміністки і класичної англійської “тітоньки”. Як і багато інших жінок-коміків, грає на поєднанні чарівності з грубими, фізіологічними жартами. Багато спілкується із залом [8].

Переходячи до розгляду сучасного стану стендап-програм у вітчизняному просторі, варто зауважити, що коли йдеться про Україну, то історія розвитку цього популярного жанру дуже специфічна. Подібні до стендапу форми розмовного жанру зародилися ще на старовинних народних гуляннях, скомороших ігрищах, де разом із танцями, піснями, грою на різних інструментах (дудках, домрах, гудках, гусях), з водінням ведмедів звучали частівки та розповідали гумористичні монологи. Надалі ця форма історично розвивалася, формувалася та вдосконалювалася як складна організаційна структура вже у Радянському Союзі, з приходом на естраду таких відомих артистів, як Є. Дарський, М. Жванецький, М. Задорнов, Р. Зельона, А. Райкін, Г. Хазанов, С. Дроботенко [6, с. 101]. У цей період багато монологів жорстко скасовувала цензура, а недоліки текстової складової доводилося наповнювати акторською грою.

Сьогодні на естраді та у телевізійному просторі України можна спостерігати безліч гумористичних передач, шоу, естрадних концертів, в яких стендап є невід'ємною складовою дійства. Щоби краще оцінити сучасний стан естрадного стендапу як новітньої форми розмовного жанру на естраді, перейдемо до детального розгляду найпопулярніших стендап-шоу в Україні:

“Розміши коміка” – гумористичне розважальне шоу, в якому будь-яка людина з почуттям гумору має змогу виграти грошовий приз. Для цього учасникам потрібно змусити сміятися чи хоча б викликати легку посмішку зіркових коміків. Експертами із жартів на шоу “Розміши коміка” виступають Володимир Зеленський і Євген Кошовий.

“Розміши коміка. Діти” – розважальне гумористичне шоу виробництва студії “Квартал 95”. У проєкті беруть участь артистичні діти віком від 5 до 13 років. Їх завдання – протягом хвилини змусити усміхнутися хоча б одного з двох членів журі. Зоряні коміки проєкту – Володимир Зеленський і Євген Кошовий. Ведуча – Настя Каменських.

Студія “Квартал 95” – це поєднання гарного гумору і позитивного погляду на життя, актуальності й гострої політичної сатири, а також орієнтація на загальнолюдські та сімейні цінності. “Квартал 95” постійно вводить у програму виступи стендаперів. Найвідоміший серед них – Валерій Жидков. Студію заснували у 2003 році Володимир Зеленський, Сергій та Борис Шефіри, нині вона займає лідируючу позицію у вітчизняному естрадному просторі.

“Вар’яти” – єдине в країні гастролуюче україномовне шоу. Його створили в 2010 році кращі представники українського гумору. Шоу позбавлене російської мови та нецензурної лексики, практично нема жартів “нижче пояса” і політичної тематики – переважає побутова тема. Очільник шоу – відомий український телеведучий Сергій Притула. Сьогодні до “Вар’ятів” належать артисти Володимир Жогло, Володимир Ковцун, Віталій Тильний, Сергій Полупан, Валентин Сергійчук та Сергій Притула.

За сім років існування артисти об’їздили майже всю країну і провели близько ста концертів. Гумор “Вар’ятів” зрозумілий кожному. Стосунки між чоловіком та жінкою, тещею й зятем, батьком і сином, начальником та підлеглим – більшість історій для своїх мініатюр артисти беруть із власного життя. Тому це шоу можна назвати по-справжньому народним. “У нашому арсеналі гумористичні сценки, монологи, пісні та все те, що здатне викликати у публіки здоровий сміх, який переходить у гомеричний регіт”, висловився Сергій Притула [2].

“Мамахохотала” – перша в Україні студія, котра вивела жанр стендап-комедії на TV. Протягом трьох років було проведено велику кількість як сольних, так і спільних стендапів і відкритих мікрофонів. Перший сезон шоу Мамахохотала складався зі стендап виступів коміків студії. Стендап Євгена Яновича – “Перший. Сольний. Смішний” був знятий і показаний в ефірі телеканалу НЛЮ TV. Над проєктами студії “Мамахохотала” працюють більш як 30 осіб. “Мамахохотала” була створена в 2012 році, перетворившись із успішної команди КВН у гумористичну студію. У 2012 році Forbes відзначив “Мамахохотала” як один з найуспішніших студентських стартап-проєктів в Україні. А 2015 року гумористичне шоу студії “Мамахохотала” було номіновано на національну премію “Телетріумф”.

“Вечірнє гумористичне шоу “Мамахохотала” – естрадне гумористичне шоу, створене на базі студії “Мамахохотала”. У репертуарі шоу: мініатюри з повсякденного життя, обговорення актуальних тем, а також неперевершений Рафік Рафікович з оригінальним музичним репертуаром і роялем.

“Великий Український стендап” – низка живих концертів у жанрі стендапу від фіналістів першого сезону телепередачі “Стендап-шоу”, організаторами якого були Андрій Шабанов та “Новий канал”.

“Стендап Сутичка” – естрадне стендап-шоу, жорстка і безкомпромісна сутичка кращих стендаперів Києва. Артисти не тільки оповідають гострі жарти, а й імпровізують на очах у глядачів, і саме глядачі вирішують, хто переможе у тій чи іншій стендап сутичці.

“Великий підпільний стендап” – гумористичне сценічне дійство для поціновувачів нової української комедії.

Що ж до безпосередніх майстрів цієї форми, то серед українських стендаперів варто відзначити перш за все, виступи його засновників, серед яких Верка Сердючка, Дядя Жора, Сергій Притула, Андрій Молочний, Валерій Жидков та ін. Із представників молодого покоління майстрів приємно вражають виступи таких виконавців: Бекір Мамедієв, Юрій Громовий, Свят Марченко (“Мамахохотала”), Андрій Колмачевський (переможець “Ліги Сміху” в складі команди “Два капітани-1955”), Володимир Ковцун “Владзьо” (“Вар’яти”), Наталія Гарипова (переможниця проекту “Розсміши коміка”) та ін.

Отже, комплексно проаналізувавши історію виникнення і становлення стендапу, можна стверджувати, що за весь час існування ця форма пережила немало труднощів на шляху свого розвитку. Зародившись у мюзик-холах на території Англії та прийшовши у США разом з артистами водевілю, стендап перемістився на сцени комедійних клубів та клубів для робітників, де виступи артистів-коміків постійно піддавали жорсткій цензурі. Попри це, дана форма продовжувала розвиватися, набуваючи дедалі більшої популярності. Завдяки величезному вкладу засновників стендапу він постійно удосконалювався, набував нових сценічних прийомів та методів. На сцену виходили нові покоління стендап-артистів з новими баченням та стилем завдяки чому в процесі сміливих експериментів створювали нові формати виступу.

Сформувавшись і утвердившись у системі сценічних мистецтв Заходу, стендап набуває широкого розмаху й у вітчизняному культурному просторі. Сьогодні на естраді та телебаченні можна спостерігати безліч гумористичних передач, шоу, естрадних концертів, в яких стендап є невід’ємною складовою дійства. Майже в кожному розважальному закладі проводять стендап-вечірки. У різних містах країни уже традиційно проводять сольні стендапи молоді коміки. Сучасні українські стендап-коміки вражають глядача яскравими та неординарними виступами.

Як бачимо, стендап як новітня форма розмовного жанру естради широко використовується на вітчизняній мистецькій арені та безпосередньо впливає на розвиток естрадного мистецтва в цілому. Тому з упевненістю можна стверджувати, що сучасний український естрадний стендап займає чільне місце у системі сценічних мистецтв в Україні, зазнає безперервної модернізації і має позитивні перспективи у подальшому розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Види стендапа [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://standup-sreda.ru/what-to>
2. Гумористичне шоу – “Вар’яти” Сергія Притули [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kkzu.org.ua/yumorystycheskoe-shou-varyaty-serhiya-prytuly/>.
3. Джимми Карр [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://gostandup.ru/comedians/djimmi_karr
4. Луи Си Кей (Louis CK) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://standup-sreda.ru/louis-ck>

5. Луи Си Кей [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://gostandup.ru/comedians/lui_si_key
6. Мельник М. М. Синтез жанрових різновидів концертної діяльності на естраді / Мирослава Миколаївна Мельник // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2012. – № 4. – С. 100–104.
7. Минчин Тим [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Минчин,_Тим
8. Сара Милликан (Sarah Millican) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://standup-sreda.ru/sarah-millican>
9. Стендап [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://standup.digital360.ru/about/stand-up-original>
10. Стендап (жанр) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Стендап_\(жанр\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Стендап_(жанр))
11. Студия Brain ANT. Сценические приемы в стендапе [Електронний ресурс] / студия Brain ANT – Режим доступу до ресурсу: <http://standup-sreda.ru/theory/scenicheskie-priemy-v-stendape>
12. Фішер В. М. Культуротворчі аспекти стендапу як новітнього жанру естради: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 9 грудня 2016 р., Одеса / Україна і світ у третьому тисячолітті: політичний, економічний, правовий та культурний виміри. – Одеса : Державний заклад “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”, 2016. – С. 184–186.

REFERENCES

1. “Types of stand-up”, Electronic resource, available at: <http://standup-sreda.ru/what-to> (in Russian).
2. “Humorous show – “Varyati” by Sergey Pritula”, Electronic resource, available at: <http://www.kkzu.org.ua/yumorystycheskoe-shou-varyaty-serhiya-prytuly/>. (in Ukrainian).
3. “Jimmy Carr”, Electronic resource, available at: https://gostandup.ru/comedians/djimmi_karr (in Russian).
4. “Louis C K”, Electronic resource, available at: <http://standup-sreda.ru/louis-ck> (in Russian).
5. “Louis C K (Louis CK)”, Electronic resource, available at: https://gostandup.ru/comedians/lui_si_key (in Russian).
6. Melnyk, M. M. (2012), Synthesis of genres types of concert performances on pop, *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv* [Herald of National academy of managerial staff of culture and arts], National academy of managerial staff of culture and arts, Kiev, Vol. 4, pp. 100–104. (In Ukrainian)
7. “Minchin, Tim”, Electronic resource, available at: https://ru.wikipedia.org/wiki/Mynchyn,_Tym (in Russian).
8. “Sarah Millican (SarahMillican)”, Electronic resource, available at: <http://standup-sreda.ru/sarah-millican> (in Russian).
9. “Stand-up”, Electronic resource, available at: <http://standup.digital360.ru/about/stand-up-original> (in Russian).
10. “Stand-up (genre)”, Electronic resource, available at: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Stendap_\(zhanr\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Stendap_(zhanr)) (in Russian).
11. “Stage Receptions in the stand-up”, Studio Brain ANT, Electronic resource, available at: <http://standup-sreda.ru/theory/scenicheskie-priemy-v-stendape> (in Russian).
12. Fisher, V. M. (2016), Cultural aspects of the stand-up as the latest genre of the stage, *Ukraina i svit u tretomu tysiacholitti: politychnyi, ekonomichnyi, pravovyi ta kulturnyi vymiry* [Ukraine and the world in the third millennium: political, economic, legal and cultural dimensions: materials of the 2nd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference], Odessa Southern Ukrainian K. D. Ushinsky National Pedagogical University, Odessa, pp. 184–186. (In Ukrainian).